

Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

dr. Péceli Ádám¹

**A vagyonvisszaszerzés
rendszerének kritikája**

A bűncselekményből eredő vagyon
biztosításának, kezelésének és elkobzásának
szabályozási és gyakorlati hiányosságai

Doktori értekezés tézisei

Témavezetők:
Prof. Dr. Belovics Ervin²
Prof. Dr. Hack Péter³

Budapest

2025

¹ osztályvezető ügyész, Legfőbb Ügyészség Terrorizmus, Pénzmosás és Katonai Ügyek Főosztálya, Gazdasági Bűnügyek Osztálya

² egyetemi tanár, tanszékvezető [Pázmány Péter Jog- és Államtudományi Kar, Büntetőjogi, büntetőeljárásjogi és büntetés-végrehajtási tanszék]

³ egyetemi tanár, tanszékvezető [Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőeljárásjogi Tanszék]

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása – kutatási cél

A vagyonvisszaszerzés régi-új fogalom, amely legáltalánosabb értelemben és rendkívül leegyszerűsítve a bűncselekményből – pontosabban a büntetendő cselekményből – származó vagyon végleges elvonását jelenti az állam javára vagy a sértett kártalanítása érdekében. A fogalma régi, mert egyes intézményeinek története és fejlődése, mint például a lefoglalásé, a zár alá vételé vagy éppen a vagyonekbevétele egészen a második világháborút követő időszakra, vagy akár ezt megelőző időkre nyúlik vissza. Ugyanakkor ez a terminus új is, mert a vagyonvisszaszerzés, mint a büntetőeljárás részét képező hatósági tevékenység csak az elmúlt két évtizedben jelent meg a hazai tételes jogban,⁴ és alig több, mint tíz éve került a jogalkotás és jogalkalmazás homlokterébe.⁵ Az elmúlt évtizedben két átfogó mű is megjelent a témát érintően; egyrészt Hollán Miklós vagyonekbevétele monográfiája,⁶ másrészt a vagyonvisszaszerzés kriminalisztikai aspektusaival foglalkozó, a Magyar Rendészettudományi Társaság gondozásában kiadott könyv, Mátyás Szabolcs szerkesztésében.⁷

1. Bár mindkét hivatkozott művet alapvetőnek és meghatározó jelentőségűnek tartom a vagyonvisszaszerzés területét illetően, továbbra sincs olyan írás, amely átfogóan foglalkozna a vagyonvisszaszerzési tevékenység egészével. Az elsődleges célom az előbbiekből következően kézenfekvő; elkészíteni egy olyan értekezést, amely a vagyonvisszaszerzés egész rendszerét teszi a vizsgálata tárgyává, a kényszerintézkedések elrendelésétől a vagyonekbevétele érintő egyes kérdések taglalásáig bezárólag. Az időbeli és terjedelmi korlátok miatt és az átfedéseket is kerülendő, ezt a célkitűzést két ponton voltam kénytelen korrigálni; egyrészt nem foglalkozom a vagyonkutatás problémáival, részben, mert azok döntően nem jogi, sokkal inkább nyomozás-módszertani, kriminalisztikai jellegűek, ráadásul az egyik, már hivatkozott mű éppen ezekre a kérdésekre fókuszál. Másrészt, a terjedelem miatt kénytelen voltam eltekinteni a nemzetközi együttműködés eszköztárának vizsgálatától is, amely indokolatlanul megduplázt volna a dolgozat terjedelmét.

2. A másik célkitűzés egy olyan munka létrehozása volt, amely egyszerre dolgozza fel és szintetizálja a vagyonvisszaszerzés területén szerzett elméleti és gyakorlati tapasztalatokat, a jogtudomány és a jogalkalmazás, a „law in action” és a law in books”⁸ szemszögéből. A két szempontból folytatott kutatás alapján az értekezés másik célja is kettős volt:

a.) A jogtudomány oldaláról feldolgozni és koherens rendszerbe foglalni a szakterület tudományos-elméleti megállapításait és eredményeit, azaz tudományosan is megalapozni a jogalkalmazásból nyerhető tapasztalatokat. Ezáltal egyúttal létrehozni a vagyonvisszaszerzés jogtudományi alapokon is nyugvó rendszerét, amely egyszer majd – talán csak évtizedek múlva – egy önálló jogterületté, esetleg diszciplínává nőheti ki magát.

b.) A joggyakorlat oldaláról egy olyan tudástár létrehozása, amely egyrészt kézikönyvként, útmutatóként is szolgálhat a jogterületen dolgozó szakemberek számára, másfelől a tudományos megalapozottság mellett jogalkalmazási tapasztalatokra is támaszkodva mutatja

⁴ a vagyonvisszaszerzés kifejezésének első hazai megjelentése az ENSZ Meridai Egyezményéhez köthető, melyet a 2005. évi CXXXIV. törvény hirdetett ki 2007. január 1. napjával

⁵ ld. pl. a régi Be. XXVIII/B. Fejezetét, melyet „vagyon-visszaszerzési eljárás” címmel a 2012. évi CCXXIII. törvény iktatott be a kódexbe, 2013. július 1. napjával

⁶ Hollán Miklós: Vagyonekbevétele - bűncselekményből eredő vagyon elvonása, Orac Kiadó Kft., 2008., Budapest

⁷ A vagyonvisszaszerzés kriminalisztikai és jogi vetületei, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, (2023) szerkesztő: Mátyás Szabolcs

⁸ Roscoe Pound, Law in Books and Law in Action, 44 AM. L. REv. 12 (1910).

meg a jelenlegi vagyonvisszaszerzési rendszer hibáit és hiányosságait, és külföldi jogokból ismertetett megoldásokat is felhasznál az ezek kiigazítására tett javaslatok során.

II. A kutatás módszertana, az elvégzett vizsgálatok, elemzések leírása

Kutatási módszereimet a cél kettős természetéhez igazítottam. Egyrészt összegyűjtöttem és feldolgoztam a vagyonvisszaszerzés körébe illeszthető jogintézményekkel foglalkozó forrásmunkákat, másrészt elemeztem a hazai joggyakorlatot. Az előbbi során külön figyelmet fordítottam azokra művekre, amelyek akár a magyar szabályozás által is átvehető külföldi jogi megoldásokat ismertettek.

Elsősorban történeti és rendszertani módszerekkel, öt különböző szempontból hasonlítottam össze a vagyonelkobzást biztosító lefoglalás és zár alá vételt, annak igazolása céljából, hogy a két jogintézmény egyidejű fenntartása felesleges. A joggyakorlat részletes vizsgálata érdekében feldolgoztam a fővárosban működő nyomozási bírók zár alá vételi indítványok elbírálása tárgyában hozott határozatait, melyeket digitalizáltam, majd alapvető adataikat táblázatokba foglaltam. A hét évnyi, 2006-2010 közötti ügyforgalom adataiból saját statisztikai kimutatásokat készítettem, a legfigyelemreméltóbb ügyeket pedig jogeset-elemzés formájában, részletesen is feldolgoztam.

A vagyonkezelési tevékenység és a vagyonelkobzás általános szabályainak elemzése során a forrásmunkák felhasználása mellett egy-egy ügyészégi vizsgálatra támaszkodtam, a jogi eszközök történetének és jelenlegi szabályozásának áttekintését követően pedig ismét a joggyakorlatból nyert példákon keresztül illusztráltam a hatályos vagyonvisszaszerzési rendszer hiányosságait és jogalkalmazási anomáliáit. Összegyűjtöttem és táblázatba foglaltam azokat az anonim döntések között fellelhető bírósági határozatokat, melyekben kiterjesztett vagyonelkobzás alkalmazására került sor. Vizsgáltam a jogintézmény statisztikai adatait, gyakorlatát és a forrásmunkákra, valamint egyes jogesetekre támaszkodva kimutattam a jogintézmény szabályozási hiányosságait. Ugyanígy esettanulmányokat használtam fel annak szemléltetésére, hogy egyes bűncselekménytípusok milyen megoldásra váró, a jogdogmatika által is válasz nélkül hagyott problémák elé állítják a jogalkalmazást.

Hazai források alapján, röviden áttekintettem a kontinentális és az angolszász országok jogfejlődését, érintve egy-egy olyan megoldást, amely a hazai jogi környezetbe is átemelhető lehet. A külföldi jogok ismertetését kiegészítettem két, eddig fel nem dolgozott ország [Ausztrál Államszövetség, Hollandia] jogának ismertetésével és néhány külföldi forrással.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, a hasznosítás lehetőségei

Saját megállapításaimat az egyes fejezetekben, külön, míg a kutatásaim eredményét az értekezés végén, a vagyonvisszaszerzési tevékenység egyes állomásai szerint is összegeztem. Az írás konklúziója egyrészt, hogy a vagyonvisszaszerzés hatályos magyar szabályozása rendszertani és dogmatikai problémákkal, ellentmondásokkal terhelt, másrészt számtalan joggyakorlati feladvány megoldására mutatkozik képtelennek. A vagyonvisszaszerzés eszköztára ezért – úgy az anyagi jogi, mint az eljárásjogi részét illetően – megérett egy átfogó reformra, amely jó alkalmat adhatna néhány, külföldi jogokból ismert megoldás meghonosítására, átültetésére is. A részletek kifejtése nélkül, a legfontosabb megállapítások a következők.

A lefoglalás és a zár alá vétel helyett egyetlen, a sértett kártalanításának célját is megjelenítő új jogintézmény létrehozása lenne indokolt. A több sértett vagyonának vegyüléséből, több elkövető gazdagodásából eredő gyakorlati problémákat a hatályos jog nem tudja kezelni, és ugyanígy nem képes a nyilvántartásba bejegyzett vagyoni jogokban keletkezett sérelem reparálására sem. A megváltás és az értékesítés eljárása nehézkes, rugalmatlan és lassú, ráadásul egyes kérdések vagy rendezetlenek, vagy indokolatlanul alacsony szinten jelennek meg a szabályozásban.

Az elkobzás és a vagyonelkobzás rendelkezéseit együtt, egyetlen jogi eszköz keretében lenne indokolt megállapítani, ezzel szemben a kiterjesztett vagyonelkobzást el kellene különíteni a vagyonelkobzás általános eseteitől. A kiterjesztett estkörben meg kellene teremteni a szurrogátum és harmadik személytől történő elkobzás lehetőségét, a kábítószer kereskedelem miatti bűnügyekben pedig felül kellene vizsgálni a vagyonelkobzásról hozott rendelkezéseket, mert az 1/2008-as büntető jogegységi határozat lehetségesen törvénysértő ítélkezési gyakorlat kialakulásához vezetett. A hatékonyság növelése és a jogalkalmazói igények kiszolgálása érdekében - a külföldi szabályozási példákra is figyelemmel - célszerűnek tűnik megfontolni az egyetemleges kötelezés, a becslés és a vagyonelkobzás átváltoztatásának bevezetését.

Az értekezés hasznosítása – reményeim szerint – legalább három irányban lehetséges. Egyrészt, az általam beazonosított, megoldásra váró problémák egy része akár további kutatások tárgya is lehet: így például érdemes lenne tudni, hogy a kiterjesztett vagyonelkobzás eddig miért nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, de ugyanígy további vizsgálat tárgyát képezhetné a kétszeres elvonás tilalmát sértő esetek felkutatása az ügyészi jogalkalmazásban vagy az ítélkezési gyakorlatban. Másrészt, az értekezésben feldolgozott esetek és kérdéskörök egy része a joggyakorlat mindennapi munkájában is használható lehet; érdemes lehet tudni, hogy az ingatlanra nézve miért csak zár alá vétel rendelhető el, mi történik egy összeépített gépkocsi lefoglalását követően, a sértettek pénzének összekeveredése és több terhelt közös gazdagodása esetén, vagy éppen, hogy milyen választ ad a büntetőjog egy védjegyjogosultság bűncselekmény elkövetése révén való megszerzésére. Végül nem titkolt célja az írásomnak, – amint ezt már a címe is tükrözi – hogy a vagyonvisszaszerzési rendszer egy lehetséges jövőbeni átalakítása, megreformálása során lehetséges irányokat, ötleteket adjon a jogalkotó kezébe.

IV. Az értekezés témakörében készült publikációk jegyzéke

Lefoglalás kontra zár alá vétel - a vagyonelkobzás biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája. Ügyészségi Szemle, 2022. (7. évfolyam) 3. szám, 6-39.o.

A vagyonvisszaszerzés néhány gyakorlati aspektusa: A vagyonbiztosítás és a vagyonelkobzás jogalkalmazási szemszögből, példaértékű külföldi megoldások tükrében. In: A vagyonvisszaszerzés kriminalisztikai és jogi vetületei, szerk.: Mátyás Szabolcs, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, (2023) 67-93.o.

A közelmúlt változásai a pénzmosás elleni igazságügyi fellépés területén : Megoldásra váró gyakorlati problémák és eredmények. In: Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének büntetőjogi aspektusai különös tekintettel az adócsalás, a korrupció, a pénzmosás és a büntetőjogi compliance nemzeti szabályozására, valamint a kiberbűnözésre. Szerk.: Farkas Á.-Dannecker G. - Jacsó J., Wolters Kluwer Kft., 2019 Budapest, 318-335.o.

The legal framework and the difficulties of combating money laundering : Evolution of the criminal offence, issues and solutions from practice. Kriminológiai Tanulmányok, 2022. 59. kötet, (1. különszám) 220-243.

Hungary's experiences in combating money laundering : The evolution of national criminalisation and practice. Kriminológiai Tanulmányok, 2022. 59. kötet, (1. különszám) 244-263.